

פרוטוקול מס' 265

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
מיום ב', כח' בכסלו תשל"ג - 4.12.72, שעה 9.00

נכח:

חברי הוועדה:

י. גולדשמידט - היו"ר
ש.ז. אברמוב
א. אנקוריון
י. ארידור
מ. ביבי
מ. בן-פורת
ב. הלוי
ז. הדינג
א. עופר
ש. פרידמן
ח. צדוק
י.ה. קלינגהויפר

פוזמנים:

חבר-הכנסת י. בדר
א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
א. שפט - משרד הפנים

מוזכרת הוועדה: ד. מלחי

רשמה: ח. ביתן

סדר היום:
(א) חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון),
תשל"ב - 1972 (של חברי הכנסת: י. בדר, א. עופר).
(ב) תיקון טעות בחוק הגנת הדייר (נוסח משולב).

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גולדשמידט:

(א) חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ב-1972 - של חברי-הכנסת: י. בדר ו-א. עופר

אנר מתחילים בדיון מוקדם בהצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ב - 1972, של חברי-הכנסת בדר ועופר. הצעת החוק שלפנינו באה לתקן חלק מהוראות סעיף 81 לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) ולהנהיג שיטה אחרת בענין חלוקת עזרפי הקולות הנוטריים, בדרך הטבע, ברוב הבחירות. כמעט שלא קורה - אם כי תיאורטית זה אפשרי - כאשר מחלקים את מספר הקולות הכשרים של הרשימה במספר חברי הכנסת, שמתקבל מספר שלם, ללא שארית, ולפעמים העודפים רחוקים מהמודד, ואז קל לומר שלא מגיע מנדט נוסף לרשימה, ולפעמים הם קרובים מאד למודד, ואז מצטערים מאד הנוגעים בדבר אם אינם מקבלים מנדט נוסף. סעיף 81 הקיים מציע שיטה מסוימת, וחברי-הכנסת בדר ועופר מציעים שיטה אחרת. נשמע מפי חברי-הכנסת עופר מה יתרונותיה של ההצעה החדשה ומה מגרעותיה, אם ישנן כאלה.

א. עופר:

תחילה ברצוני לתקן דבר מה. חברי-הכנסת בדר ואני מציעים לא שיטת חלוקת עזרפיים,

אלא שיטת חלוקת מנדטים. לפי השיטה הנוצעת כל העודפים הולכים לאיבוד. זו שיטה שונה של חלוקת המנדטים אשר היתה נהוגה בבחירות לאסיפה המכוננת (הכנסת הראשונה). כלומר, נוסח זה כבר היה במספר החוקים של מדינת ישראל וכבר חילקו מנדטים לפי שיטה זו, וההבדל הוא רק מתמטי. מה ההבדל בין השיטה הנוצעת לבין השיטה הקיימת? לפי השיטה הקיימת מחלקים את מספר הקולות הכשרים ב-120 כדי לקבל את המודד.

במדע המדינה הוכח כבר מזמן, שכאשר מחלקים את מספר הקולות הכשרים ב-120 ונותנים לכל רשימה את מספר המנדטים היוצא מחילוק קולותיה הכשרים במודד, אין מגיעים ל-120 מנדטים, אלא מגיעים פחות או יותר ל-111-113 מנדטים ואת היתר מחלקים לפי העודף הגדול ביותר. אולם העודף מקרי בהחלט.

בישיבה הקודמת דנו על הקעיף של התקשרות בעודפים ונזכחנו לדעת, שאם שתי רשימות מתקשרות בעודפיים, לעתים הן יוצאות נשכרות על-ידי זה ולעתים הן מפסידות, כי לא מספר הקולות שהן מקבלות קובע את מספר המנדטים, אלא אם הקומבינציה טובה. למשל, שתי רשימות ערביות שהתקשרו בעודפיים בבחירות האחרונות קיבלו מנדט אחד פחות כי הקומבינציה לא היתה טובה. לו היו ניגשות לבחירות כשתי רשימות נפרדות, היו מקבלות מנדט אחד יותר מאשר מספר המנדטים שקיבלו כאשר הלכו לבחירות במשותף. השיטה שאנו מציעים היא פשוט שיטה נכונה יותר. לא אומר שהיא צודקת יותר, אבל היא נכונה יותר.

אגב, היתה גם שיטת ביניים לפיה לא חילקו את מספר הקולות הכשרים ל-120, אלא חילקו אותם במספר המנדטים הדרוש 1+ או 2+. כלומר, אם דרושים 30 מנדטים, מחלקים את מספר הקולות הכשרים ב-31.

א. שפט:

אין מחלקים למספר הדרוש + 2.

א. עופר:

ברצוני להפנות את תשומת לבכם כי בדוגמאות שמביאים מרחבי העולם מדובר על 6, 8, 10 מנדטים, כי אין אזור בחירות של 120 מנדטים כמו אצלנו. לפי השיטה שהזכרתי זה עתה מחלקים את מספר הקולות הכשרים ב-121 וכך מקבלים מודד קטן יותר, וכמוכר, עודפים רבים יותר הולכים לאיבוד. היינו יכולים להציע גם אצלנו לחלק את מספר הקולות הכשרים ב-122, ואז היינו מקבלים כבר בחלוקה ראשונה 118 מנדטים - לעומת 114-115 מנדטים שמקבלים כאשר מחלקים את מספר הקולות הכשרים ב-121 - ובדרך זו היו נשארים מעט עודפים. אם כן, תיאורטית אפשר שיתחלקו כבר בחלוקה ראשונה לא 120 אלא 121 מנדטים. באה שיטת ד' הונט ואומרת כי אין מחלקים לפי

א. עופר:

טוֹדֵר, אלא מתחילים לחלק את הפנדסים אחד-אחד. לפי שיטה זו מגיע הפנדט הראשון לרשימה שקיבלה את מספר הקולות הכשרים הגדול ביותר. אדגים זאת באמצעות הבחירות האחרונות, הבחירות לכנסת השביעית. בבחירות אלה קיבל הפערן 632 אלף קולות כשרים ובהתאם לכך היה מקבל את הפנדט הראשון. כדי לדעת לפי הפנדט השני מחלקים את מספר הקולות של הרשימה הראשונה בשניים, כי פנדט אחד היא כבר קיבלה. אם מחלקים 632 אלף ל-2, מקבלים 316 אלף קולות, וזה עדיין מספר הקולות הכשרים הגבוה ביותר בהשוואה לשאר הרשימות, ואם כן, גם הפנדט השני הוא של הפערן. כדי לברר לפי מגיע הפנדט השלישי מחלקים 632 אלף ב-3. הסכום המתקבל מחלוקה זו הוא 214,000, אך כיוון שלגח"ל 296 אלף קולות כשרים (מחלקים את מספר הקולות ב-1 בלבד, כי גח"ל קיבלה עדיין שום פנדט), היא מקבלת את הפנדט השלישי. כדי לברר לפי מגיע הפנדט הרביעי מחלקים את מספר הקולות שקיבלה גח"ל ב-2 וכן הלאה. בדרך זו מקבלים את האמוצע הגבוה ביותר.

בשיטה זו של חלוקת הפנדסים אחד-אחד מגיעים בסופו של דבר לאותו פנדט, אם כי לא באמצעות חלוקה מכאנסיית של מספר הקולות הכשרים ב-120, 121, 122 או 123. בבחירות האחרונות, למשל, הפנדט המתקבל הוא 10,830, וכל רשימה שמספר קולותיה הכשרים מתחלק ב-10,830 מקבלת את מספר הפנדטים המתקבל לאחד החלוקה. מכאן יוצא שכל הרשימות יחד יקבלו 120 פנדטים וגם אחרי זה יישארו עודפים, לפי עודפים גדולים יותר ולפי עודפים קטנים יותר. אולם לאחר שמצאנו את הפנדט הנמוך ביותר המאפשר לחלק 120 פנדטים בין הרשימות, כל העודפים ללא יוצא מן הכלל יילכו לאיבוד, אלא שמדובר בעודפים קטנים יותר המסתכמים בפחות מ-10,000. יחד עם זה כל רשימה מקבלת פנדטים לפי חלוקת מספר הקולות הכשרים בפנדט זה.

אין ספק ששיטה זו נכונה יותר. אם מספר רשימות יילכו יחד לבחירות, הרי לפי שיטת ד'הונט יקבלו אותו מספר פנדטים שהיו מקבלות בדרך אחרת, בעוד שלפי השיטה הקיימת השאלה אם רצוי שתי רשימות יילכו לבחירות ביחד או בנפרד - תלויה בקופבינציה. אנכי בפניכם דוגמה שהבאתי גם במליאת הכנסת, כי היא מוכיחה את האבסורד בשיטה הקיימת. לאלה המתנגדים להצעתנו אני אומר: אני מוכן לשמוע דוגמה המוכיחה את האבסורד בשיטה שאנו מציעים. הדוגמה שאני מבקש להביא היא זו: רשימה א' קיבלה 1,550 קולות; רשימה ב' - 850 קולות; רשימה ג' - 600 קולות. לפי השיטה הקיימת מחלקים 3,000 קולות אלה לשלושה: רשימה א' מקבלת פנדט שלם; רשימה ב' שיש לה עודף של 850 מקבלת פנדט אחד ורשימה ג' שיש לה עודף של 600 מקבלת פנדט אחד. יוצא שרשימה א', אשר קיבלה 1,550 קולות כשרים, היינו פיי-שניים וחצי פרשימה ג', זוכה באותו פנדט. הדוב של 1,550 בבחירות הופך בדרך זו למיעוט. נכון שזו דוגמה שבחודתי בה, אבל אדרבא, ימצאו המתנגדים לשיטה הפוזעת דוגמה המוכיחה את האבסורד בשיטת ד'הונט. לפי שיטת ד'הונט מקבלת רשימה א' את הפנדט הראשון. לאחר מכן מחלקים את מספר קולותיה הכשרים ב-2, והמספר המתקבל מחלוקה זו הוא 775. כיוון שרשימה ב' מספר גדול יותר: 850 קול, היא מקבלת את הפנדט השני. הפנדט השלישי הולך שוב לרשימה א' שיש לה פוזע גבוה יותר פרשימה א', וכל אחד יבין שחלוקה זו, לפיה שני פנדטים ניתנים לרשימה א' ו-1 לרשימה ב', צודקת יותר מהחלוקה של 1-1-1. במספרים קטנים אפשר להראות את האבסורד שבשיטה הקיימת.

השיטה שאנו מציעים אמנם אינה פנוסט על מחקרים, אבל במדע המדינה היא מקובלת כשיטת החלוקה הנכונה ביותר כשיש בחירות יחסיות. אם הוועדה מקבלת את העיקרון, אין צורך להתעכב על הפרטים, כי כאשר הצעה זו כפי שהיא מונחת לפניכם היתה כבר בספר החוקים של מדינת ישראל או בעתון הרשמי. ההצעה הועתקה שם פלה במלג.

ברצוני לעמוד על נקודה נוספת. החלוקה הראשונה ל-121 כפוזע בפעריף קטן (א) להצעת החוק היא רק לנחיות-החישוב. יכולים היינו להתחיל בחלוקת הפנדט הראשון לפערן, הפנדט השני לפערן, הפנדט השלישי לגח"ל וכו', אלא שבדרך זו היינו צריכים לעשות 112 פעולות חשבוניות, בעוד שאם מחלקים את מספר הקולות הכשרים ב-121 מחלקים כבר בחלוקה הראשונה 113 פנדטים ואחר-כך מפשיכים בחלוקת הפנדטים אחד-אחד לפי שיטת ד'הונט, ואת הפעולה הזאת עושים 7-8 פעמים ולא 120 פעם. לכן הצעתנו מקבלת שיטה אחרת לצורך חלוקת 113-114 הפנדטים

א. עופר:

הראשונים ואחרי זה היא עוברת לשיטת ד' הונט לגבי חלוקת 7-8 המנדטים
האחרונים, והתוצאה כולה היא של שיטת ד' הונט.

י. בדר:

תחילה ברצוני לומר דבר צדדי. זו הבעיה
הנקראת: השיטה של הר או שיטת דרופ.
בשיטת דרופ מסיפיים 1 למספר המנדטים, ואם כן, יש לנו 121. הפונקציה
של שיטת דרופ היא בדרך-כלל בעלת יתרון מסויים. לרשימות קטנות, כי
רשימה שאינה יכולה להשיג מנדט אחד כאשר מחלקים את מספר הקולות הכשרים
ב-120 יש לה סיכוי גדול יותר לקבל מנדט כאשר מחלקים את המספר ב-121,
משום ש מורד קצת יותר קטן. ההבדל בין שתי שיטות אלה בולט כשמספר
המנדטים קטן יותר.

יש חשבוני לפי שיטת ד' הונט, הקיימת בערך
משנת 1830 בגליציה, וחשבוני לפי שיטת האנגלנבאך-בישוף, שמקורה בשווייץ,
בערך בשנת 1865-1866. שני החישובים נותנים בדיוק אותה התוצאה. אחרי
שחבר-הכנסת עופר הציע לי ללכת בשיטת האנגלנבאך-בישוף בדקתי את העניין גם
בספרים העוסקים בצרפת וראני יכול לומר ששיטה זו היא בדיוק כמו שיטת
ד' הונט והיא דק מקצת את הדרך בשלב ראשון ולאחר מכן מתחלקים המנדטים
הנותרים בדיוק לפי שיטת ד' הונט. אין הבדל.

לפי מה שקראתי ולמדתי השיטה הקיימת
אצלנו יש לה יתרון מסויים כשמספר המנדטים העומדים לחלוקה הוא קטן.
בהולנד, למשל, יש אזורים עירוניים של 5-7 מנדטים, ושם יש יתרון לשיטת
העודף הגדול הקיימת אצלנו. לעומת זאת באותן ארצות בהן יש אזורים
גדולים, כגון: איטליה או איטליה שיש להן אזורים של 17-18 מנדטים,
ובפרט הפדינות שיש להן האזורים הגדולים ביותר, כגון ישראל שהיא כולה
אזור אחד - כל היתרון הוא לשיטת ד' הונט או לשיטת האנגלנבאך-בישוף.
היתרון הוא קודם כל בכך שאין שום אפשרות של קונפינציות ושל חלוקה
מלאכותית של קבוצה לשתיים כדי שתקבל מנדט אחד נוסף. דבר זה אפשרי
בשיטה הקיימת וזה גם קרה כשפועלי אגודת ישראל הלכו לבחירות באופן
נפרד. הם קיבלו מנדט אחד יותר משהיו יכולים לקבל לולא הלכו בנפרד
לבחירות. השיטה הקיימת גניעה לאבסורדיות מוחלטות, ואפשר למצוא אותם
בבחירות לכנסת השביעית: למשל, דק"ח קיבלה 38 אלף קול, והמרכז החופשי
והעולם הזה - כח חדש קיבלו יחד 31,500 קול, והראשונה קיבלה 4 מנדטים,
ואילו שתי האחרונות קיבלו 3 מנדטים. איזו יחסיות היא זאת? שיטת העודף
האריטמטי, לפי גודל העודפים, היא כשלעצמה שוללת יחסיות כי מנדטים אלה
אינם מתחלקים לפי יחס אלא לפי שיטה רובית.

אני רוצה לקרוא לפניכם מתוך ספרים
על ההבדלים בין השיטות השונות. בספר המובח לפני מוכח שלב אחרי שלב
שבאזורים גדולים כל היתרון וכל הצדק בשיטת ד' הונט, ואילו באזורים
קטנטנים כל היתרון לשיטה של העודף האריטמטי הגדול. כיוון שאצלנו יש
אזור אחד של 120 מנדטים, ברור שהשיטה הטבעית היא שיטת חלוקת המנדטים
של ד' הונט. שיטה זו מביאה למעשה לקביעת המורד הגדול האפשרי והוא
כשלעצמו מחלק את כל המנדטים. כל החשבון בעשה כדי למצוא מורד שיחלק
לא חלק מהמנדטים, אלא את כל המנדטים. אם כן, קיימת הבעיה של הורדת
המורד שלב-שלב עד שהוא יחלק 120 מנדטים, ובזה השיטה היא יחסית
פר-אקסלגס. ברצוני לומר שהפעם באה הירייה של תיקון זה מבונה. אין
זה נכון שמפלגות המציאו אותו.

לו היינו רוצים ליצור איזה שהוא יתרון
מלאכותי לסייעות גדולות, הרי יש שיטות משיטות שונות שאפשר היה לבחור
בהן. קיימת, למשל, שיטת אימפריאלי ג'ה משתמשים בבחירות מוניציפליות
בבלגיה. לפי שיטה זו מחלקים את המנדטים לפי הפתח. כלומר, החלוקה
היא: 1, 1/2, 2, 2 1/2, אבל אם לתרגם את זה לשפה אנושית הרי החלוקה
היא: 2, 3, 4, 5 וכו', ובשיטה זו מפלגות קטנות מפסידות מיד מנדט
אחד, כי הן מוכרחות לקבל מורד 2 כדי לזכות במנדט אחד. איננו הולכים
בדרכים אלה, אלא אנו רוצים בחלוקת מנדטים יחסית. נמובן, כל עוד מספר
הקולות הכשרים אינו מתחלק בדיוק וללא שארית במספר המנדטים, נשארים
עודפים, אבל מבחינה זאת יכולים להישאר עודפים לכל מפלגה, קטנה כגדולה.
כאן אין שום סיכוי להשיג מנדט בשיטת עודפים אריטמטיים. לכן הלכנו

י. בדר:

בדרך המקובלת בכל מדינה בעולם בה יש בחירות יחסיות, אזוריות או של אזוריים גדולים. בכל מדינה, בה יש שיטת בחירות לפי אזוריים גדולים או שיטת בחירות ארצית כמו אצלנו, חלוקת המנדטים נעשית לפי שיטת ד' הונט. כך זה מקובל בעולם הרחב וצריך לחזור לזה גם אצלנו. אדוני היושב ראש, לא ייתכן שלהבא יהיה אצלנו מצב אנסורדי לפיו מפלגה שקיבלה 99% של 1% לא תקבל מנדט, אבל מפלגה שקיבלה 1% בתוספת 1/10% תוכל לקבל שני מנדטים. הבענו כבר בעבר לפעם בו ניתן מנדט אחד בעד 3,400 קול כשהמורד היה 10,000 קול. אני סבור שיותר אלגנטי ללכת בשיטת ד' הונט כי היא ברורה יותר. נכון שבשיטה זו החשבון ארוך יותר, אבל אני חושב שאין שום הבדל מעשי בינה לבין שיטת האגנבאך-בישוף המוצעת כאן.

הנוסח כשלעצמו קיים כבר בספר החוקים שלנו ואחראי לו בעיקר שר הדתות של היום, ויחד אתו ידידי בר-רב-האם. הצעה זו עמדה במבחן ועברה את כל שלבי החקיקה. למעשה כאן רוצה אני לחזור בי מדבר שעשיתי בלילה אחד בכנסת הראשונה. רבותי, אפשר ללמוד מזה כיצד מתגלגלים דברים. לקראת הכנסת השנייה כתבתי את הפורמולה הקיימת כיום על גבי פתק, וזאת בלי מחשבה רבה ואף יבלי לבדוק אותה מבחינה חשבונאית, העברתי אותה לבעל ברית שלנו ויחד הצענו אותה לכנסת והיא נתקבלה. כיום בכל מקרה בו רוצים ביחסיות משתמשים באותה פורמולה, והיא הפכה לכעין פורמולה קדושה שלוחמים בעדה כפי שלוחמים בעד שיא הדמוקרטיה. כיום למדנו כולנו - וגם אני למדתי - שלא השיטה הקיימת ולא שיטות אחרות הן הצודקות, אלא שיטת ד' הונט היא הצודקת ביותר בכל בחירות אזוריות, כפי שכתוב בכל הספרים שהספקתי לקרוא.

ח. צדוק:

ברצוני לבחון אם הדדג'ה צבה אני משתמש במס'פנות הסברה בענין זה נ"א אפנים דוגמה נכונה: בניח שהמורד הכללי הוא 1,000 ועודדים לחלוקה 6 מנדטים. רשימה א' קיבלה 4,500 קול, ורשימה ב' - 1,600 קול. לפי השיטה הנוכחית תקבל רשימה א' 4 מנדטים עם עודף של 500 קול, ואילו רשימה ב' תקבל מנדט אחד בחלוקה ראשונה עם עודף של 600 קול, ומכוח עודף זה תקבל את המנדט השני. התוצאה היא, אם כן, שבשיטה א' "משלמת" עבור כל מנדט 1,125 קול, ואילו רשימה ב' - 800 קול. יש כאן פער ב"פחית". אילו הענקנו את המנדט השני לרשימה א', היתה זו האחרונה "משלמת" עבור כל מנדט 900 קול. כלומר, רשימה א' נמצאת במצב בו היא יכולה "לשלם" 900 קול בעד כל מנדט אם היא מקבלת 5 מנדטים, ובכל זאת לא היא זוכה במנדט האחרון, הששי, אלא רשימה ב' היכולה "לשלם" במנדט דק 800 קול, אם היא זוכה בשני מנדטים. אם כן, הוויכוח הוא על המנדט הששי, והשאלה היא מי בחלוקה הכוללת יזכה, פרופורציונאלית, את המספר הגבוה יותר בעד מנדט זה.

א. ידין:

אם רשימה ב' תקבל את המנדט האחרון, הרי שהיא "משלמת" עבורו 800 קול, ואם רשימה א' תקבל אותו, הרי שהיא משלמת עבורו 900 קול, אולם לפי השיטה הקיימת רשימה ב' היא המקבלת את המנדט הששי.

א. עופר:

דוגמה זו שהביא חבר-הכנסת צדוק מסבירה היטב את שיטת ד' הונט.

ח. צדוק:

אם דוגמה זו נכונה ואני משתמש בה בצדק להסברה באס'פנות, הרי זו לדעתי הצלחה מליאה של התיקון, ואני תופך בו.

י. ארידור:

חבר-כנסת עופר אמר בדברי הפתיחה שלו כי השיטה המוצעת אין שום בעיה של עודפים. מה הסיבה לכך שמוצע שינוי בתוצאות של התקדמות עודפים? אני מבין את השינוי בשיטה הקיימת, אבל אם אין לזה חשיבות בשיטה החדשה, מדוע זה מוצע? אם יש סעיף שאין לו שום חשיבות מעשית, מוטב לחוקק אותו.

א. עופר:

לאחר הקריאה הראשונה אני חושב שצמצם בוועדה כי יוכלו להיות התקשרויות עודפים, אבל זה לא ישנה לגבי חלוקת המנדטים.

י. ארידור:

אם כך הדבר, אין בכלל צורך בסעיף זה.

א. עוֹפֵר: זה לא ישפיע כפי שזה משפיע בשיטה הקיימת, אבל צניח שיהיו שלוש רשימות אשר ירצו בעת חלוקת המנדטים שיביאו במניין את כל הקולות שלהם ביחד. זה אפשרי. יכול להיות הבדל בהבטחה פינימית של הקולות.

י. בדר: לפני שבוע צדיכיים היינו להכניס טעיף מיחד האופר, שאם מפסידים מנדט בהתקשרות מקבליים אותו חזרה. בד"הונט יש להתקשרות תועלת טבעית בכך שמשני עודפיים שלא היו מביעים למנדט מקבליים מנדט. יש תועלת טבעית בכך, אבל אין יתרון, כי בשיטת ד"הונט מקבליים תמיד מה שמגיע. הליברליים העצמאיים, למשל, קיבלו 3 מנדטים + 1 מעודף. לפי שיטת ד"הונט היו מקבליים 4 מנדטים מלאים, כיוון ששיטה זו מביאה להורדת המודד הקובע. אילו היו מתקשרות יחד שלוש הרשימות הערביות לפי שיטת ד"הונט, הן היו מקבלות יחד 4 מנדטים.

ב. הלוי: באופן אבסטרקטי שוכנעת פחות או יותר בצוכנות הצעה זו, אחרת לא הייתי מצביע בדיון המוקדם בעד ההצעה, אבל לשם הבהרה אני מבקש לשמוע הדגשה קונקרטיה של החישוב. אפשר להדגים את השיטה לפי תוצאות הבחירות האחרונות. נעשה נסיון לחלק את מספר הקולות הכשרים ב-121 כדי למצוא את המודד הכללי ואחר-כך נראה מה המודד של כל רשימה ורשימה. איני רוצה לשמוע רק את התוצאה הסופית אלא גם לבדוק את פעולת החשבון.

ג. האוזנר: לכאורה, בלי להיכנס לפרטים הטכניים, נדמה לי ששיטה זו פועלת לרעת מפלגות קטנות ומישהו רואה בה בעצם תחליף להסדר אחר, חסימתי לגבי אותן מפלגות. עשיתם חשבון מה היה קורה לו השיטה המוצעת הייתה נהוגה בבחירות האחרונות לכנסת, ואבקש את המציעים להעיר לי על כך אם החשבון אינו נכון. לפי הרשום אזלי מספר הקולות הכשרים בבחירות האחרונות הייתה קצת לפעולת 1,352,000.

א. עוֹפֵר: לפי הרשום אזלי מספר הקולות הכשרים בבחירות האחרונות היה 1,367,000.

ג. האוזנר: אחרי חלוקה ל-120 המודד היה 11.274.

א. עוֹפֵר: - 11,398.

ג. האוזנר: לפי השיטה הקיימת חולקו 114 מנדטים שלימים ונותרנו 6 לחלוקה לפי עודפיים. העודף הגדול ביותר היה לאגודת ישראל, אחריה ל"ע, המפד"ל, ע"מ, העולם הזה - כח חדש, המרכז החופשי. כל אחת מהרשימות האלה זכתה במנדט אחד. העודפיים שלא זכו במנדטים היו של: דק"ח, מק"י, גח"ל, פיעוטים, פועלי אגודת ישראל, המערך. אילו הייתה בתוקף השיטה המוצעת במקום השיטה הקיימת, היו משתנים 3 מנדטים. ע"מ, העולם הזה - כח חדש והמרכז החופשי היו מפסידים כל אחד מנדט אחד, המערך היה מקבל עוד 2 מנדטים וגח"ל מנדט אחד.

א. עוֹפֵר: - בדיוק.

ג. האוזנר: אם כן, ההבדל ברור וגם הכוונת ברורה.

א. עוֹפֵר: והצדק ברור.

ג. האוזנר: בדבר עכשיו על הצדק. הצדק תלוי מאד מאד בתוצאה המקרית של העודפיים, אבל הבה נראה את המצב כפי שהיה בבחירות האחרונות. לפי הנתונים שלי - ואני מבין שהם שונים במקצת מנתוניו של חבר-הכנסת עופר - המרכז החופשי "שילם" בעד כל מנדט 8,196 קול בעוד שהמערך "שילם" בעד כל מנדט 11,280 קול בקירוב. אילו הייתה נהוגה השיטה החדשה, היה המערך מקבל 58 מנדטים, המרכז החופשי 1 מנדט, ובמקרה זה היה המרכז החופשי "שילם" בעד המנדט שלו 16,393 קול, והעולם הזה היה "שילם" בעד המנדט שלו 16,853 קול; המערך היה "שילם" רק 10,897 קול בעד כל מנדט. עדיין איני רואה את הצדק הגדול שהיה נעשה בעקבות שיטה זו. אני חושב שהיה נעשה אי-צדק.

א. עוֹפֵר: זאת השוואה של הפיל והתרנגול.

ג. האו זנר:

יכול להיות. אבל אנו מדברים על עודפים
אלה, ואתה רוצה שהמוצע יהיה שווה.
בשיטה הקיימת סיעה קטנה כמו העולם הזה - כח חדש "שילמה" בעד כל מנדט
שנצט"ה מנדטים שלה 2,850 קול פחות מן הפערך. לעומת זאת לפי השיטה המוצעת
היה הפערך "שילמה" עבור מנדט אחד שלו 5,950 קולות פחות מהעולם הזה - כח
חדש. אם מדברים במושגים של צדק אבסולוטי ורוצים לצלם את רצון הבוחר
ככל האפשר עד הסוף, אינני רואה את הצדק בשיטה המוצעת. אני חושב שיש בה
אלמנטים רבים של אי-צדק, ואפילו של אי-צדק גדול, אבל אם אני טועה,
יעמיד נא אותי חבר-הכנסת עופר על טעותי.

היו"ר י. גולדשמידט:

לא הבנתי את הטיעון של חבר-הכנסת
צדוק. לפי הדוגמה שהוא נתן רשימה א'
קיבלה 4,500 קול ורשימה ב' 1,600 קול. המודד הוא 1,000 ולפי זה מקבלת
רשימה א' 4 מנדטים ובשאר לה עודף של 500 קול ורשימה ב' מקבלת מנדט אחד
מלא עם עודף של 600 קול. אשר למנדט הששי הנוטר, אם נותנים אותו לרשימה
א', תהארי רשימה א' "משלמת" תמורת כל מנדט מבין 5 המנדטים 900 קול;
ואם נותנים אותו לרשימה ב', הרי שהיא "משלמת" תמורת כל מנדט מבין שני
המנדטים 800 קול. מכאן מסיק חבר-הכנסת צדוק את המסקנה שהשיטה לפיה
מקבלת רשימה א' 5 מנדטים ורשימה ב' 1 מנדט - צודקת יותר.

על זה יש לי שני הרהורים. אם רשימה א'
מקבלת 5 מנדטים ו"משלמת" בעד כל מנדט 900 קול, הרי רשימה ב' שקיבלה
1,600 קולות כשרים זוכה רק במנדט אחד, וזה בדיוק אי-הצדק שחבר-הכנסת
עופר חשב כי השיטה החדשה צריכה למנוע אותו. אולם אני מציג שאלה אחרת.
אם אני מתייחס לא לסך-הכל אלא לעודף בלבד יוצא שרשימה א' קיבלה מנדט
נוסף תמורת 500 קול, בעוד שרשימה ב' הייתה יכולה לקבל אותו תמורת 600
קול.

שנית, אי-אפשר להוציא לגמרי את אלמנט
המקריות מהתהליך הזה מפני ששום שיטה אינה מכוונת ופלוסמת את גודל
העודפים. על ענין זה אין שליטה. אולם הבנתי שער כה שום רשימה לא הייתה
יכולה לקבל מהעודפים יותר ממנדט אחד, ואילו לפי השיטה המוצעת יכולה
רשימה לקבל תמורת העודף שלה, בצירוף משקל הישגיה בכלל הבחירות, 2 מנדטים.

א. עופר: מורידים את המודד.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם כן, התוצאה היא זו: בחלוקה הראשונה
מקבלת כל רשימה מה שהיא צריכה לקבל
בהתאם לחשבון. בשאר עודף, שלפי ההגדרה הוא בהכרח פחות מן המודד. הרשימה
שקבלת ~~התוצאה~~ המנדטים שלה לפי המודד, ואשר לקולות הנוטרים, אף-על-פי
שהם פחות מהמודד יש אפשרות שיתנו לרשימה שני מנדטים נוספים. כאן יש
אולי אבסורד מסויים לעומת השיטה הקיימת. לפי השיטה הקיימת יש מודד,
ועי שיש לו פחות מהמודד אינו יכול לקבל יותר ממה שקונה המודד בדרך-כלל.
לעומת זאת לפי השיטה המוצעת אף-על-פי שיש פחות מהמודד אותו מספר הנופל
מהמודד נותן לפתע שני מנדטים. ענין זה אינו מתקבל על נקלה על דעתי.

נדמה לי שהפילוסופיה של ההצעה שלפנינו
היא זו: רק רשימה שקיבלה הרבה קולות ראויה לקבל ~~עודף~~ מנדטים תמורת פחות
מהמודד. זה אינו יכול לקרות אצל רשימה קטנה. כלומר, אומרים לרשימה
גדולה: כיוון שקיבלת קולות רבים מהבוחרים ראויה את שחזק אותך. ואילו
לרשימה קטנה אומרים: כיוון שאת בקצה השורה ואינך אהודה כל כך על-ידי
הבוחרים, אינך ראויה שחזק אותך; כנראה, נגזר עליך להיות קטנה, ואיננו
צריכים להנהיג שיטה שתרחיק אותך במקצת מאחוז החסימה הקיים כיום - 1%.
ברגע זה אינני מדבר על צדק או אי-צדק, אלא אני מסכים שיכולות להיות שתי
שיטות דיעוניות שונות בקשר לבעיה את מי צריך לחזק מתוך מאגר העודפים:
את הגדולים, ששום שהוכיחו את התמיכה המאסיבית של אחוז גדול של הבוחרים
אשר באו לקלפי, או את הקטנים שלא הצליחו לגייס הרבה תמיכה. אני חושב
שאנו צריכים להכריע בין שתי השיטות גם לאור ניתוח דיעוני זה. אין כאן
ענין של צדק לצד זה או לצד אחר, אלא ענין של גישה מדינית בשאלה אם רוצים
אנו לחזק את אלה שרוב הציבור תומך בהם, או לחזק את הרשימות הקטנות יותר
מתוך גימוק שהמסטר שלנו עומד אולי במענת השתלטות או מעין דיקטטורה של
רוב גדול מאד ומנוסט היטב, וכדי לתבל מסטר זה ברעיונות של אנשים שאינם
בשלטון ושחופשיים להרהר הרהורים של ביקורת, וכדאי לא לדבא אלא לעודד
את הקצוות האלה.

לרשימות הקטנות אין שום סיכוי ליהנות מעודפים במקרה זה. העודפים יילכו

ג. האוזנר:

אך ורק לרשימות הגדולות.

היו"ר י. גולדשמידט:

מסקנה זו, שהיא נכונה גם לפי הבנתי, נותנת את הבסיס לציתוח הרעיוני שהבאתי עכשיו לפני הוועדה. אני מציע את הדברים בצורת שאלה, כי אין לי עדיין עמדה ברורה ואני בשלב של לימוד העניין. אולם אני חושב שיש לשקול את העניין מנקודת דאגה כזאת.

א. יריין:

מיד כשהתחלתי לשמוע את ההסברים של מנישי ההצעה ניצבה בפני השאלה: אם השיטה יתה נהוגה בזמן האטיפה הסכונת היתה כל כך טובה, מדוע שינו אותה? ואם השיטה שחיינו לפיה במשך 24 שנים היתה כל כך רעה, מדוע היה צריך לחכות 24 שנים כדי לשנותה? חבר-הכנסת בדר סיפר לי צדד הימני כל אחר יד את הפורמולה הנהוגה עכשיו. אני האחרון שיקבל גירסה זו, כי אין חבר-הכנסת בדר חשוד עלי שהעביר פתק מסויימים בהיסח הדעת וכיוון שפנא תומך בו התהפכה הקערה על-פיה. אם כן, מה שלא מובן לי מתוך ההסברים הוא מדוע השינוי שחל לקראת הכנסת השניה היה טוב למשך שנים כה רבות ומה עשה אותו כיום לרע כל כך צריך לשנותו שוב.

י. ה. קלינגהופר:

עם כל הכבוד להיבטים הפילוסופיים של הבעיה אין לי עדיין גישה פילוסופית, איני תומך לא בגדולים ולא בקטנים ולא לל-ידי זה הוצעה אני להיות מודרך, אלא אני נאחז בעניין הצדק האלקטורלי. אם יושמט שקול זה מתחתי, לא אדע במה להיאחז. הצדק הוא דבר יחסי בשבאים לגוש אותו בחוקים, אבל אני עדיין רוצה לשקול עניין זה. כשקראתי את דברי המשנה להצעת החוק, אשר עברה את הקריאה הטורקדמת בכנסת, היתה לי תרגוש ברורה שעד עכשיו לא היתה קיים צדק אלקטורלי, וזאת לאור המספרים שניתנו.

בישיבה זו שמעתי את המשבון שעשה

חבר-הכנסת האוזנר. אם מתקבל טיעונו של חבר-הכנסת האוזנר, הרי יש בכך כדי להוכיח כי השיטה המוצעת אינה צודקת יותר או פחות מהשיטה הקיימת. כדי לקבל את ההצעה שלפנינו באופן וצינונאלי ולא בצורה עיוורת צריך אני לקבל תחילה תשובה לטענותיו של חבר-הכנסת האוזנר.

מדבריהם של שני המציעים הבנתי כי יש

בעצם איזה מודד אחיד דה-פקטו, לפיו מחלקים בשלב אחד את כל המנדטים. לדבריהם התוצאה היא שיש מודד מסויים דה-פקטו. הוא אינו מחוייב להצעה מבחינה פורמלית, כי לפי ההצעה יש שני שלבים.

א. עופר:

השיטה המוצעת באה רק להקל על החישוב, לא יותר.

י. ה. קלינגהופר:

איני מבקר את השיטה, כי אם רק שואל בהצעת החוק אתם מציעים שמירה על שני שלבים: קודם כל חלוקה לפי מודד כללי, היינו תילוק מספר הקולות הכשרים ב-121, והמנדטים הנותרים מתחלקים בין הרשימות לפי שיטה חדשה, היא השיטה שאתם מציעים. אם כן, יש שני שלבים, ואתם אומרים שבאופן הגיוני ומתמטי אפשר לראות את שני השלבים כמסולבים כל כך חזק מבחינת יחסינות הבחירות, שבעצם מציעים על-ידי כך למודד אחד שלפני מחלקים את כל המנדטים.

א. עופר:

זה נכון.

י. ה. קלינגהופר:

אם כך הוכח, מדוע אינכם מבניים רעיון זה של מודד אחד? לשם מה שני שלבים? אתם יכולים למצוא פורמולה של מודד אחד, שלפניו יתחלקו מלכתחילה כל 120 המנדטים. בדרך זו מוציאים את עניין העודפים. אתם אומרים שאין כאן עודפים וזה רק מחזק את פנייתי. אם אין עודפים, מדוע מדברים על כך בהצעה? אנלי אפשר למוצא נוסחה שתוותר על חלוקה לשני שלבים ושתאמר מלכתחילה כי יש מודד אחד לפיו מתחלקים 120 המנדטים, וכך לא ייוותרו עודפים.

ש.ז. אנרמוב:

אני מסכים לנייתוח הדברים על-ידי היושב ראש, כי הסטרה והתוצאה של חוק זה הן לחזק את המפלגות הגדולות ולהחליש את המפלגות הקטנות - לא הבינוניות, אלא הקטנות, כי בבינוניות אין הצעת החוק פוגעת. אין ספק שהכוונה והתוצאה של הצעת החוק לחזק את החוקים ולהחליש את החלשים או את הקטנים, ואני מדגיש את המלה "קטנים". היושב ראש קבע - ולדעתי, בצדק - כי הנעיה היא נעיה פוליטית ולא של תורת המידות, ומתוך גישה פוליטית אני גורס שאטנם כך צריך להיות. שיטת בחירות אינה צריכה לעודד פיצולים סופרזים. אני חושב שזה צריך להיות קו מנחה ואיני מתבייש לומר זאת ולהצדיק שיטה זו. בעיני היא טובה, מועילה לדמוקרטיה, מעודדת גיבושים. אין ספק שאחת מתוצאותיה יכולה להיות עידוד גיבושים אצל המפלגות הקטנות ביותר, ומוטב שיהיו גיבושים כאלה ושנעשה כל דבר המעודד גיבוש. אם כן, קודם כל מבחינת תורת ה... אני מחייב את החשבון הזה וממילא אני יודע מה תהיה התוצאה. כפי שהסביר חבר-הכנסת האוזנר, הקטנים יהיו הסובלים.

אני סבור שיש הגיון גם בשיטה לגופה. אם אומרים אנו שהבחירות אצלנו הן יחסיות, הרי שצריך שהיחסיות תתבטא בכך ש"מחיר" כל מנדט יהיה כזה שאי-השיוויון ב"מחיר" המנדט יהיה מינימאלי. אם גורשים אנו ששיטת היחסיות צריכה להיות הקו המנחה, משמע שיש לשאוף לכך ש"המחיר" שמשלמים עבור כל מנדט יהיה שווה פחות או יותר. לשון אחרת, "המחיר" יהיה כזה שימנע כי מי ש"משלם" מינימום יקבל מקסימום. בשיטה המוצעת אין צדק, כפי שהסביר לנו חבר-הכנסת האוזנר. אין כאן ענין של צדק, אלא ענין של צמצום אי-הצדק, ואני סבור שאם רוצים אנו להיות נאמנים לעיקרון היחסיות עלינו לשאוף לנך ש"המחיר" שמשלמים עבור כל מנדט יהיה שווה לכולם, או שאי-השיוויון יהיה מינימאלי.

א. עופר:

לחבר-הכנסת האוזנר - לא אמרתי אף פעם שזו שיטה צודקת אבסולוטית. אמרתי כל הזמן שזו שיטה נכונה יותר, כי אני יודע שלמושג "צדק" יש מובן סובייקטיבי. הדוגמה שהביא חבר-הכנסת האוזנר נכונה אם מציבים זה לעומת זה תרנגול וגמל. לו היה המנדט 10,000 והמערך היה מקבל בדיוק 600 אלף קול, גח"ל 260 אלף קול, המפד"ל 120 אלף קול, מובן שמספר המנדטים היה מתחלק בדיוק והיה צדק אבסולוטי בכך שכל רשימה הייתה "משלמת" אותו "מחיר", אולם כשאין צדק אבסולוטי כזה, השאלה היא מה השיטה הנכונה יותר והקרובה ביותר ליחסיות, כפי שאמר חבר-הכנסת אנרמוב.

חבר-הכנסת ארידור שאל אם רצוי להתקשר בעודפים. לפי שיטת ד' הונט כדאי להתקשר בעודפים. נניח שתוצע מחר חזית דתית מאוחדת. השיקול צריך להיות אם יש טעם בחזית מאוחדת כזאת. בשליטה הקיימת עלולות הפיעות הדתיות להפסיד מנדט בעקבות האיחוד, וכלום מפלגות הקרובות בדעה צריכות להפסיד מנדט בגלל שהן הולכות יחד לבחירות? בשיטת ד' הונט זה לא יהיה כך. מדוע צריך לחלק מנדטים רבים יותר בכל שמתפצלים יותר? אנו אומרים שאפשר להתאחד ואין זוכים לשום דבר אחר מלבד המנוצצ.

לחבר-הכנסת קלינגהופר - בעצם לפי שיטת

ד' הונט אין חלוקת עודפים. כללנו ענין זה רק משום שזה הופיע בחוק של האסיפה המכוננת. הדבר נכתב והודפס בספר החוקים, ואני יודע שקל יותר לחזור על דבר שהיה כתוב בספר החוקים מאשר להתחיל לנסח הצעה חדשה.

לפי שיטת ד' הונט המנדט הראשון מבין

120 המנדטים מגיע למערך; השני למערך, השלישי לגח"ל, הרביעי למערך, ה-5 למפד"ל, וכך ממשיכים לחלק את המנדטים עד שמגיעים ל-120. לפי שיטה זו, שיטת ד' הונט, מתחילים מהראשון, לפי "המחיר" הגבוה ביותר. אם נלך בדרך זו נצטרך לעשות 120 פעולות חשבון, כלומר, לגבול מנדט נעשה פעולת חשבון. למעשה זה אותו דבר, חבר-הכנסת קלינגהופר, אלא ששיטת האגונג-בישוף באה לחסוך 115 או 116 פעולות חשבון. שנית, אנו מציעים זאת כי זה כבר היה בספר החוקים, ואם כבר חולקו מנדטים בשיטה זו בזמן האסיפה המכוננת, אני מקווה שחברי הכנסת יגיעו למסקנה שזה טוב גם עכשיו.

י. בדר:

נכון שהחשבון נעשה לפי המוצע בהתאם לשיטת האגונג-בישוף, אך שיטה זו שונה משיטת ד' הונט רק בזה שהיא מקצרת את הדרך לגבי מספר גדול של מנדטים. בשיטת ד' הונט משתמשים לגבי אותם מנדטים שמתאיי-אפשר לעשות קיצור דרך זה, אבל למעשה אין מפלגה יכולה לקבל מנדטים מעודפים. אותו חשבון

י. בדר:

שעושה מר קרפט (בחומר ההסברה מה-18 לינואר 1972 שהוגש לוועדת הבחירות) פירושו שיש מודד, והוא: The high common average.

י. ה. קלינגהופר: - la moyenne la plus élevée.

י. בדר:

אם מחלקים את כל תוצאות הבחירות באותו מודד, מחלקים את המנדטים ביחסיות הקרובה האפשרית ונשארים, כמובן, עודפים - לפעמים למפלגה קטנה ולפעמים דווקא למפלגה גדולה. העודפים הולכים, כמובן, לאיבוד. אין שפירויים בעודפים. זה נובע מהעובדה שהבוחרים אינם צותנים קולותיהם לרשימות השונות במספר יחיד שיתחלק בדיוק, ללא שארית. תמיד יש עודפים. השיטה הגרמנית, למשל, קבעה שמספר הקולות המקנה מנדט הוא 60 אלף, וכעקבות זאת השתנה מספר המנדטים מפרלמנט לפרלמנט. אם רשימה קיבלה 59 אלף קול נוספים זה לא נתן לה שום דבר. יש עוד מספר מנדטים בתוך משתנה מספר חברי הפרלמנט מפעם לפעם מפני שיש מודד קבוע. אני חושב ששיטת ד"ר הונס טובה יותר, כי בסופו של דבר היא מוצאת מודד המתלק מספר מנדטים קבוע. בבחירות הקודמות המודד היה 10,830, ואני מבין שהמפלגה שהגיעה למודד זה בדיוק הייתה ל"ע. לו הייתה מקבלת 100 או 200 קול פחות, זה היה המודד, כי לא מן ההכרח שהמודד יהיה 10,830, אבל 10,830 זה High common average. לפי זה ברור שגם לגח"ל וגם למערך נשאר עודף בלתי מנוצל, אך ל"ע לעומת זאת לא נשאר שום עודף. המודד האחרון של המערך היה 10,897 ודי היה ב-10,830. פירוש הדבר שבעד 60 קול לכל מנדט לא קיבל המערך שום דבר. זה נשאר בעודף, ובשיטה זו היחידה שקיבלה את המקסימום הייתה דווקא ל"ע. אשר לגח"ל, הממוצע שזכה למנדט היה 10,970. פירוש הדבר שהפסדנו בערך 140 קול למנדט, ואם נכפיל 140 ב-27 נקבל את מספר הקולות שהלכו לנו לאיבוד. בשיטת ד"ר הונס מגיעים עד לחלוקת המנדט האחרון.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם תמו הדיונים, אני יכולים להעמיד עניין זה להצבעה.

ב. הלוי:

עדיין לא קיבלתי תשובה על שאלתי ואני מבקש לדחות את ההצבעה. אני מבקש לדעת במה מדובר כאן ולא להשתפק בפורמולות מתמטיות. בשיטה זו הוסברה לנו השיטה באופן תיאורטי, ואני מבקש שהמציעים ידאו לנו כיצד מקבלים את המודד הראשון, את המודד השני ואת המודד השלישי. המציעים העבירו אלי בשיטה זו חומר נוסף ואמרנו לי כי מתוכו אני יכול להבין את העניין. ברצוני לומר שלא כל חברי הוועדה קיבלו חומר זה ואני חושב שצריך לקרוא אותו ולעכל אותו כדי להבין את העניין. אני מציע להצביע בשיטה הבאה.

ג. האוזנר:

אני מצטרף לבקשה זו.

ב. הלוי:

רצוני שכל חברי הוועדה יקבלו את החומר.

היו"ר י. גולדשמידט:

כשנראה בקשה לדחות הצבעה מקובל להיענות לה. חברי-הכנסת עזריה יעב"ש לטובת הוועדה את החומר שנראה לו כי מן הראוי לחלקו לחברי הוועדה ובדרך זו יקבלו חברי הוועדה את המידע. בשיטה הבאה בעניין זה לא יתה צורך לחזור לדיון אלא ניגש לשר להצבעה, אלא אם כן חברים שלא נקטו עמדה עד כה ירצו לעשות זאת ולהעלות טענות שלא הושמעו על-ידי חברי-הכנסת הלוי והאוזנר, או שחברי הכנסת שביקשו את הדחיה ירצו להעלות דבר נוסף.

א. עופר:

אפשר לקיים את ההצבעה ביום ד', 13 בדצמבר.

ח. צדוק:

אשר לנדוהג של דחיית הצבעה, נוהגים לדחות הצבעה אם שיעה מבקשת זאת, ולא כשחבר כנסת אחד מבקש זאת. אולם מאחר שחברי-הכנסת האוזנר לא קבע עמדה בעניין והוא רוצה לקיים התייעצות שיעתית צריך לדחות את ההצבעה.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם כן, ההצבעה תתקיים בישיבת הבוקר ביום ד', 13 בתודש זה.

ג. הלוי:

לא הוצע כאן לתקן את סעיף 82, בעוד שהוא חלק בלתי נפרד מהענין של רשימות קשורות. חבר-הכנסת עופר אמר בקריאת ביניים שזה יסתדר בהצעה. אני מציע לשלב כאן גם את סעיף 82. בזמן האסיפה המכוננת היה סעיף מקביל וכאן הוא חסר.

א. עופר:

ענין זה נמצא בהצעת חוק אחרת. בדרך כלל כאשר מקבלים עיקרון מסויים מתאימים אחר-כך דברים אחרים לאותו עיקרון. אני מציע שגם במקרה זה נצביע על עיקרון ולאחר שיתקבל העיקרון יוגש הנוסח המתוקן. הא בהא תליא. אני מציע ששתי הצעות החוק יובאו בכלל בהצעת חוק אחת ולכנסת ולמטה ייכתב שחלק מה הצעת שלושה חברי כנסת וחלק לפי הצעת שני חברי כנסת. כך נקשר את שני הדברים ביחד.

א. ידין:

זה יכול להיעשות אחרי הקריאה הראשונה.

א. עופר:

לאחר שהגשתי את ההצעה הראשונה ביקשו חברים בעת הדיונים הפנימיים בוועדת הבחירות שמר קרפט יטביר להם את תוצאות השיטה המוצעת. החופר שאעביר לחברי הוועדה הוא אותו ניתוח שעשה מר קרפט לאור ההצעה שהגשתי לחברי ועדת הבחירות. זה אותו הסבר.

(ב) תיקון טעות בחוק הגנת הדייר (נוסח משולב)

מ. שלי:

הישיבה הקודמת הסתיימה בסיכום שיש שתי הצעות: הצעת חבר-הכנסת הלוי לא לשנות בכלל את הנוסח המשולב, והצעת משרד המשפטים לתקן את הנוסח המשולב. לגבי אופן התיקון היו שתי הצעות: הצעתנו האחרונה לצלם את המצב המשפטי כמו שהוא ולאזכר בסעיף 140(א) את הוראות פרקים ב'-ה' לחלק ב', וההצעה לתקן את הטעון תיקון על-ידי הוראת בגטיבית, היינו להוסיף בסוף 140(א): למעט הוראות שלפיהן מסורה השמכות לבית המשפט. חבר-הכנסת הלוי הדגיש: לבית המשפט באופן בלעדי, ובמלים אחרות: למעט הוראות המייחדות את השמכות לבית המשפט בלבד. אנו עומדים על הצעתנו לתקן את הסעיף בצורה פוזיטיבית ולומר לפה נתכוון סעיף 140(א). זה צילום המצב המשפטי כמות שהוא.

נאמר קודם שבעקבות זאת יעמוד בית המשפט בפני קושי גדול של הכרעה כי יבטול שיקולם היה הדבר בשני חוקים, הרי עכשיו נמצאים שני החוקים בחוק אחד, בשני פרקים. אני חושב שהבדל זה הוא דק מדי מכדי שיפריע לשופט להגיע להכרעה.

היו"ר י. גולדשמידט:

נגד ההצעה הראשונה שהובאה לפנינו הועלו פיקוח ורהוררים שהיא עלולה לזרז יותר ממה שרוצים אנו לומר בנוסח המשולב. לעומת זאת ההצעה השנייה המאזנת את הפרקים ב' עד ה' של חלק ב' במקום לפללים "חוק זה" - אינה חורגת ממה שהיה כתוב בחלקים אלה ששולבו בנוסח המשולב. אם כן, ברגע זה הצעת משרד המשפטים היא לקבל את התיקון הנ"ל מתוך טיעון שלא יכול לנבוע מכך שום פירוש חדש החורג ממה שאנו מוסמכים לומר. ההצעה היא לכתוב: "בית דין לשכירות יהיה מוסמך לרון בכל ענין הנובע מהוראות פרקים ב'-ה' לחלק ב' של חוק זה, יהיה שוויו אשר יהיה".

אם מתקבל תיקון זה, הוא מתקבל מתוך כך שהוועדה סבורה כי זה עדיין בגדר תיקון טעות ובגדר שמכותנו, ואין זו הבהרה המחייבת הליך של חקיקה מחדש, כפי שקורה כאשר רוצים להכניס אלמנט חדש, אלא זה דבר שנעלם מעינינו בעת קביעת הנוסח המשולב והוא הובהר עכשיו.

ח. צדוק:

אני בעד תיקון זה ואני חושב שהוא בגדר תיקון טעות בנוסח המשולב. הייתי רואה בזה תיקון החורג מתחום תיקון טעות לו היה מדובר בחוק שנתקבל בכנסת.

למען יציבות החוק אני מציע לשקול הגבלת התקופה בה אפשר לערוך בתיקוני טעות כאלה, כי לא הייתי רוצה שיינוצר מצב בו מגלים טעות כזאת שלוש-ארבע שנים אחרי שכולם פעלו בהתאם לסעיף 16(ז) לפקודת סדרי השלטון והמשפט ומתקנים אותה. במקרה הנוכחי זה ודאי טביר.

זה אמור לכשתתקן שוב את סעיף 16
לפקודת סדרי השלטון והמשפט.

א. ידיון:

י. ה. סלינגהופר:
אני מצטרף לנימה הזהירה שהביע חבר-הכנסת
צדוק לגבי זכותנו לתמוך בתיקון טעות.
גם אני הייתי מחלבת מאד בענין שלפנינו לולא היה התיקון המוצע סמוך כל
כך מבחינת הזמן לקבלת הנוסח המשולב. אילו נרחק הזמן היה גדול יותר, ייתכן
שהייתי נוטה להשלים עם הטעות, וזאת כדי לא לערער את היציבות.

היו"ר י. גולדשמידט:
השאלה היא מתי מתגלה הטעות. הלא אין
הטעות מתגלה בעקבות זאת שקוראים את
החוק פעם אחת בשנה.

ג. האוזנר:
במקרה שהטעות מתגלה אחרי זמן רב אפשר
להגיש הצעת חוק שתתקן את הטעות.

היו"ר י. גולדשמידט:
כוונתי לכך שטעויות מסוג זה עלולות
להתגלות אחרי תקופה ארוכה, ומבחינת
הגילוי אין זה משנה אם זה היה עשר שנים לאחר קבלת הנוסח המשולב או
שנה לאחר מכן.

א. דבניץ:
ראשית, כתוב בסעיף "ראשית הוועדה"
שנית, הצענו את התיקון הזה יום או
יומיים לפני שבכנס החוק לתקפו. אם כן, היינו ערים לדבר זה. לו הייתה
מתגלית טעות זו בעוד שנה, ייתכן שבמשך שנה זו היו נשפטים משפטים ונביתנים
פסקי הלכה והבעיה הייתה אחרת.

פ. שלי:
כאמור, כתוב "ראשית הוועדה", ואם לא
די בכך בדיוני להזכיר, שאם מישהו יגלה
טעות מסוג זה כעבור עשר שנים, צריך שר המשפטים להגיש את התיקון לוועדה.
כלומר, עדיין בודקים במשרד המשפטים אם הטענה היא טענה ואם רצוי להביא
את הענין בתור תיקון טעות או בתור הצעת חוק. אם כן, ענין זה משוריין
מאד. אינני מתנגד שהדבר יועלה על סדר הדיונים גם אזלנו וגם בוועדה, אבל
אני כמעט בטוח שיש די שיריון בפני האפשרות של העלאת ענין כזה עשר או
שת-עשרה שנה לאחר קבלת הנוסח המשולב.

ח. צדוק:
מה שמדאיג אותי הוא ענין יציבות החוק.
עורך-דין הצותן עשה ללקוח צריך שיוכל
לייעץ ללקוחו לפי החוק שלפניו, בלי לבדוק את התאמתו לנוסח הקודם. ראיתי
לזכרון לצייץ סייג זה תוך אישור התיקון הנוכחי שלגביו אין ספיקות.

היו"ר י. גולדשמידט: נעמיד את הענין להצבעה.

ה צ ב ה

ההצעה לתקן טעות שנפלה בסעיף 140(א) לחוק הגנת
הדייר (נוסח משולב) ולכתוב: "בית דין לשכירות
יהיה מוסמך לדון בכל ענין הנובע מהוראות פרקים
ב"ה" לחלק ב' של חוק זה, יהיה שוויון אשר
יהיה" - נתקבלה

הישיבה ננעלה בשעה 11.10.